

עתה דברים שאמר רב כדי להסביר את המשנה, ודנה הגמרא על איזה חלק במשנה אמר רב את דבריו:

אמר רב: "כתב ידו" של הבעל, שנינו במשנתנו.

ודנה הגמרא: **אהייא?** על איזה ענין מדברי המשנה אמר זאת רב?

אילימא שאמר דבריו **ארישא**, שנינו בה "כתב בכתב ידו ואין עליו עדים", שאין שם אפילו עד אחד.

אי אפשר לומר כך, כי **פשיטא** הוא שמדובר בה בכתב ידו, שהרי "**כתב ידו**", קתני במפורש ברישא, ובלעדיו אין שום עד.

ואלא שמא תאמר, **אמצעיטא**, שנינו בה "יש עליו עדים ואין בו זמן", אמר רב "כתב ידו".

גם זה לא יתכן! כי הרי "**יש עליו עדים**" שנינו, ואין כל צורך לכתב ידו!

אלא אסיפא אמר רב.

דקתני "**יש בו זמן, ואין בו אלא עד אחד**".

ועל זה אמר רב, כי דוקא אם היה **כתב ידו** ב-19 **ועד**, הרי זה פסול לכתחילה והולד כשר.

אבל כתב סופר ועד, לא! אלא גם הולד פסול.

ולטעמו של רב, באה הסיפא של המשנה להשמיענו, שלא נאמר שאם היה כתב ידו

ולפיו, **התם**, לפי ששינה את הצורה של כתיבת הגט, הולד ממזר.

הכא, שלא שינה את צורת הכתיבה, הולד כשר.

ועתה דנה הגמרא, כיון שבכל מקום שבו שונה המשנה "מנין", הרי זה בא למעט, שרק אלו המנויים בכלל, ואין דברים אחרים בכלל, הרי יש לדון:

מנינא דרישא [שלשה גיטין פסולין], **למעוטי מאי?**

ומנינא דסיפא [הרי אלו שלשה גיטין פסולין], **למעוטי מאי?**

ומבארת הגמרא: **מנינא דרישא** — **למעוטי הני דאמרינן:** גט ישן, קרח, שלום מלכות.⁽⁴⁾

מנינא דסיפא — **למעוטי הא דתניא:**

המביא גט ממדינת הים, שתקנו חכמים שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

אם נתנו לה, ולא אמר "**בפני נכתב ובפני נחתם**", ונשאה לאדם אחר, **יוציא**, והולד ממזר, **דברי רבי מאיר**.⁽⁵⁾

וחכמים אומרים: אין הולד ממזר.

כיצד יעשה? — יטלנו הימנה, ויחזור ויתנו לה בפני שנים, ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם: שנינו במשנה: **כתב בכתב ידו, ואין עליו עדים** [הרי זה גט כשר מן התורה ופסול מדרבנן, והולד כשר לגמרי]. ומביאה הגמרא

4. וחיודוש המשנה הוא כרבי מאיר, שדוקא כאן הולד כשר, לפי שלא שינה כאן את המטבע שטבעו חכמים בצורה של כתיבת הגט, ולא במקרים הקודמים, שהולד בהם פסול. רש"י
5. והיינו, שמשמיעה המשנה [בדרך עקיפה] שאכן הברייתא היא ברייתא מתורצת ונכונה,

4. וחיודוש המשנה הוא כרבי מאיר, שדוקא כאן הולד כשר, לפי שלא שינה כאן את המטבע שטבעו חכמים בצורה של כתיבת הגט, ולא

הא, המשנה לקמן מדברת **בספרא דמובחה**, שהוא בקי בהלכות כתיבת הגט, ולא יכתוב את הגט אלא אם כן שמע מפי הבעל שיכתבנו, ותהיה כתיבתו כחתימת עד.

והא, משנתנו, מדברת **בספרא דלא מובחה**, שאינו יודע בהלכות גיטין, ויש לחוש שיכתוב את הגט מבלי שיצונו הבעל להיות עד עליו בכתיבתו.

וכן אמר רבי יוחנן כמו שאמר רב (כתב ידו שנינו).

אמר ליה רבי אלעזר: הרי יש עליו עדים שנינו!

אמר ליה, אסיפא, אמרתי זאת, וכפי שהתבאר לעיל.

זימנין אמר רב, בשלשת הגיטין במשנתנו, אם נישאת, **תצא.**

זימנין אמר רב: לא תצא.

הא כיצד?

יש לה בנימ, לא תצא.

אין לה בנימ, תצא.

מתיב מר זוטרא בר טוביה מהמשנה בתחילת מסכת יבמות:

אשה הנופלת ליבום לפני אחי בעלה, והיא אסורה על היבם באיסור ערוה, אין היא מתייבמת, ואין היא צריכה חליצה, אלא היא מותרת מיד להנשא לכל אדם.

ועד אחד תנשא אפילו לכתחילה. ולכן אמר רב שהסיפא מדברת דוקא בכתב ידו ועד אחד, ומשמיעה שלכתחילה זה גט פסול [אך הולד כשר], ואילו אם היה זה כתב יד הסופר ועד אחד

ושמואל אמר: אפילו היה כתב סופר ועד, הולד כשר.

שהרי שנינו במשנה לקמן [פז ב]: **כתב סופר ועד, כשר.**

ומבאר הגמרא את תשובת רב לראייתו של שמואל:

ורב, מי דמי, כיצד דימה שמואל את דברי המשנה לקמן לענינו?!

והרי **התב,** שם מדובר שחתם הסופר על הגט יחד עם העד, והרי זה גט כשר לגמרי, בחתימת שני עדים, והראיה, שנאמר שם: **תינשא בו לכתחילה.**

ואילו **הבא,** מדובר שהסופר רק כתב ולא חתם, והוא פסול, והיא אסורה להנשא בו, והולד כשר רק כשעברה ונישאה, **בדיעבד.**

ושמואל, ענה על תמיהתו של רב, שגם שם מדובר רק בכתיבת הסופר ועד אחד ולא מדובר שחתם הסופר ועד אחד.

ומה שטען רב, הרי שם שנו "תנשא לכתחילה" ואילו כאן הולד כשר רק בדיעבד, ובהכרח שכאן מדובר בכתב הסופר ועד אחד, ושם בחתימת הסופר ועד אחד:

לא קשיא:

כמו כן, צרתה של היבמה הזאת, שהיתה נשואה יחד עמה לאח המת, אינה מתייבמת ואינה צריכה חליצה, על אף שהיא מצד עצמה אינה אסורה באיסור ערוה על היבם.

ואם התגרשו העריות מן האח לפני מותו, יורד מעל צרותיהן השם של "צרת ערוה", והן זקוקות ליבום או לחליצה.

ובולן, כל צרות העריות, שהיו בהן, בעריות, ספק קידושין, או ספק גירושין, הרי אלו, צרות העריות, חולצות, שמא לא נישאו העריות לאח המת, או שמא נתגרשו ממנו, וממילא צרותיהן אינן צרות ערוה, והרי הן זקוקות לחליצה כדי להנשא לשוק, ולא מתייבמות, כי שמא נישאו העריות לאח המת, או שמא לא נתגרשו ממנו, והרי הן צרות ערוה, האסורות ביבום.

כיצד "ספק קידושין"?

זרק לה כסף קידושין, ספק הגיע הכסף קרוב לה, והרי היא מקודשת, ספק נפל הכסף קרוב לו, ואז היא אינה מקודשת, זהו ספק קידושין.

כיצד "ספק גירושין"?

כתב בכתב ידו, ואין עליו עדים.

יש עליו עדים, ואין בו זמן.

יש בו זמן, ואין בו אלא עד אחד, הרי זה כאלו "ספק גירושין", שאינן חולצות ואינן מתייבמות.

ואי אמרת שבשלשת גיטין אלו אם נישאת לא תצא, יש לחוש שמא יחשבו האנשים שגט זה הוא גט מעולה [בשעה שהוא רק בדיעבד], ולכן, אם ימות בעלה, ותיפול היא

וצרתה לפני אחי בעלה, הרי למרות שהיא עצמה לא תתייבם, כמו שלא היה לה להנשא לבעלה שמת, אבל צרתה, אתיא ליבומי?

ומשנינן: **תתייבם, ואין בכך כלום, כי רק חששא דרבנן היא.**

לוי אמר: לעולם, לא תצא.

וכן אמר רבי יוחנן: לעולם לא תצא.

וכן אמר להו רבי יוחנן לבני רבי חלפתא דבין הונא, הכי אמר אבוכו, שתי הלכות:

האחת, הנוגעת כאן בענין גיטין: **לעולם לא תצא.**

והשנית, בענין אחר, במי חטאת של פרה אדומה: **קרצית שבעמיר, אינה פוסלת כמו חטאת.**

והיינו, אם שתו בהמה ועוף ממי החטאת, נפסלים המים, כי בשעה שהמים נכנסים לפה הבהמה או העוף, בטל שם מי חטאת מעליהם, וכיון שדרכם של בהמה ועוף להחזיר חלק מהמים שבפיהם אל הכלי, נפסלים כל המים.

אך הקרצית שותה ואינה מחזירה מהמים שבפיה אל הכלי, ולכן אם היא שתתה ממי החטאת, הם אינם נפסלים.

מאי "קרצית"?

אמר אביי: דידבתא דביני כיפי, זבוב גדול, דמוי חגב, המצוי בין העומרים.

מתיב רב דניאל בר רב קטינא, מהמשנה במסכת פרה, ששנינו בה: כל העופות

פוסלין במי הטאת, חוץ מן היונה, מפני שמוצצת ואינה מחזירה מהמים שבפיה אל הכלי.

ואם איתא, ניתני חוץ מיונה וקרצית.

ומשנינן: קרצית, לא פסיקא ליה, אין זה מוחלט שכל קרצית אינה פוסלת, דגדולה לא פסלה, וקטנה פסלה, ולכן לא שנה אותה התנא.

ועד כמה היא קרצית קטנה?

אמר רבי ירמיה, ואיתימא רבי אמי: עד בזית: שנינו במשנה: רבי אלעזר אומר אף על פי וכו': אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי אלעזר בגיטין.⁽⁶⁾

כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר: הלכה כרבי אלעזר אף בשטרות.

ותמהה הגמרא: וכי רב סבר, שבשטרות לא אמרינן הלכה כרבי אלעזר?

הא קתני "זוגבה מנכסים משועבדים", ודין גבייה זה הוא בכל שטר.

ומשנינן: אכן רבי אלעזר, תרתי אמר, שעדי מסירה מועילים בין בגט ובין בכל שטר, מיהו:

ורב סבר כוותיה בחדא, בגט, ופליג עליה בחדא, בשאר שטרות

וכן אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

ורבי ינאי אמר: אפילו ריח הנט אין בו!

ותמהה הגמרא: וכי רבי ינאי לית ליה דרבי אלעזר?!

הכי קאמר: לרבנן, אפילו ריח הנט אין בו.

וכן אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

אמר ריש לקיש, הלכה כרבי אלעזר בגיטין, ורבי יוחנן אמר, אפילו ריח הנט אין בו.

לימא רבי יוחנן, לית ליה דרבי אלעזר?!

הכי קאמר: לרבנן, אפילו ריח הנט אין בו.

שלח ליה רבי אבא בר זבדא למרי בר מר:

בעי מיניה מרב הונא: הלכה כרבי אלעזר בגיטין, או אין הלכה?

אדחכי, בינתיים, נח נפשיה דרב הונא.

אמר ליה רבה בריה: הכי אמר אבא [רב הונא] משמיה דרבא:

הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

ורבותינו, הבקיאין בדבר הלכה [רב חמא בר גוריא], אמרו משום רבינו [רב], אמרו: הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

איכא דאמרי, וחברינו [רב חסדא], הבקיאין בדבר הלכה, ותלמידי רבינו משום רבינו, אמרו: הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

6. אך בשטרות אין הלכה כמותו, משום הכתוב בירמיהו, האומר ששטר קנין יש בו חתימת עדים בשטר. רש"י

הם הנרתנים את התוקף לגט, נאמר בנתינה דין "לשמה".

אבוי אמר: אפילו תימא רבי אלעזר.

אימא דבעי רבי אלעזר כתיבה של הגט לשמה.

"נתינה" לשמה — מי בעי? שנינו במשנה: חמשה שכתבו כלל כו': היכי דמי "כלל"? היכי דמי "טופס"?

אמר רבי יוחנן: אם הוזכר בגט זמן אחד לכולן, זהו "כלל".

ואם הוזכר זמן לכל אחד ואחד, זהו "טופס".

א-19 ריש לקיש אמר: אפילו זמן אחד לכולן, נמי הוי השמות הנזכרים למעלה, בגדר "טופס" נפרד של גט. וכיון שבין הטופס העליון לחתימות העדים מפסיק הטופס התחתון, אין חתימות העדים מתייחסות אליו.

אלא היכי דמי "כלל"?

דכתב "אנו פלוני ופלוני, גירשנו נשותינו פלונית ופלונית".

מתקיף לה רבי אבא: לרבי יוחנן, דאמר אם היה זמן אחד לכולן, זהו "כלל", אף על פי ששמותיהם נזכרים בנפרד:

ליחוש, דלמא כי חתמו סהדי, רק אבתרא הוא דחתימין? ומנין לנו שהם התכוונו לחתום לכולם?

והראיה שיש לחוש לכך:

מי לא תניא: עדים חתומין על "שאלת שלום" שמופיעה בסוף הגט, פסול, חיישינן

דאמר רב הסדא אמר רב המא בר גוריא אמר רב, הלכה כרבי אלעזר בגיטין.

מתניתין:

שנים ששלחו שני גיטין, שהיו שמותיהם של הבעלים והנשים שוין, ונתערבו שני הגיטין, ואין ידוע איזה גט שייך לכל אחד ואחד:

נותן השליח את שניהם לזו, ושניהם לזו.

לפיכך, אבר אחד מהן, הרי השני, שנשאר בידי השליח, בטל. כי אין יודעים מי הם המגרש והמגורשת ששייך גט זה להם.

חמשה שכתבו "כלל" בתוך הגט: איש פלוני מגרש פלונית, ופלוני פלונית. והעדים מלמטה.

כולן כשרין, וינתן לכל אחת ואחת.

היה כותב "טופס" [וכפי שיתבאר בגמרא] לכל אחד ואחד, והעדים מלמטה, את שהעדים ניקרין עמו, כשר:

גמרא:

ומבאר הגמרא: מאן תנא, מיהו התנא של משנתנו, הסובר שיתכן לתת את שני הגיטין לכל אחת מהן, למרות שלא ידוע באיזה גט היא מתגרשת?

אמר רבי ירמיה, תנא זה, הוא דלא כרבי אלעזר.

דאי רבי אלעזר, כיון דאמר "עדי מסירה כרתי", הא לא ידעי בהי מינייהו קא מגרשה, ואין זו "נתינה" לשמה, שהיא נתינה המבוררת שבגט הזה המסויים היא מתגרשת, וכיון שלרבי אלעזר עדי המסירה